

Hekler Antal: A középkor és a renaissance művészete. (Budapest, Egyetemi nyomda. 1932. 8°, 93 kép-pel, 231 l.) E folyóirat múlt évi júniusi számában méltattuk Hekler professzor egyetemes művészettörténetének első kötetét, mely az antik művészettel foglalkozik. Azóta újabb kötete jelent meg a sorozatnak, jeléül a szerző hatalmas munkabírásának és rendszerező erejének. Kétszáz s egy-néhány lapon képet adni a középkor és a renaissance művészetének szédületes szellemi és emlékbeli gazdagságáról szinte lehetetlen feladatnak látszik s a tudós szerzőt is kemény feladat elé állította. A nehézségek legyőzésére az erőt az a hit adhatta, hogy a művelődni vágyó nagyközönség, mely elavult régebbi munkáktól eltekintve mindedig nélkülözött hasonló megbízható kalauzt, nem bízhatja rá magát a rendszertelen részletkutatások eredményeire, ez a közönség megérdemli, hogy tiszta és világos képet nyerjen a régi művészet nagy összefüggéseiről. A hegyormok sziluettje világosan rajzolódik le a távolból, míg az, ki a hegyet járja, nehézkesen igazodik ki a térképekből s csak ha tapasztalt vezető mutatja meg a szép kilátópontot, talál rá azokra a helyekre, honnan szívet-lelket üdítő látvány tárul szemei elé. Hekler művével a kezében az is eligazodhat a művészet korszakaiban, kinek előképzettsége csak a stílusok homályos ismeretéig, egy-egy géniusz tartalom nélküli magasztalásáig jutott el. Az első mondatoktól kezdve a szerző hatalmába keríti az olvasó érdeklődését, ez a művészettörténet nem emlékcsoportok lélektelen egymás-

mellé állítása, hanem megmutatja mögöttük a lázasan egymást kergető világnézeti küzdelmek motorikus erejét is.

A munka az ókeresztény stílus ismertetésével kezdődik és az érett reneszánsz utolsó nagy alkotásainak méltatásával ér záróakkordjához. Balról az antik művészet, jobbról az ellenreformáció hatalmas pátosza, mely a barokkban ölt testet, áll őrt a másfélezer év kimeríthetetlen kincseskamrája mellett. Egymás mellett vonulnak el a korai kereszténység aranszínben égő, átszellemült mozaikfigurái, a francia román plasztika ünnepélyes gyengédségű emlékei, a büszke germán dómok, nádszálként hajladozó gótikus Madonnák s az éledő olasz képírás tavaszias fanyarságtól átjárt első remekei. Szinte önkéntelenül adódna, hogy a formai tökéletesség fokozódása miatt a fejlődéstörténet felrajzolója többre tartana Donatellót a chartresi királyszoobrok névtelen mestereinél, a roueni dóm kőcsipkezuhatagát a zord román katedrálisoknál, Leonardót Giottónál. Heklert azonban nem tévesztik meg e felületi szempontok, hangsúlyozza, hogy valamennyi nagy történeti stílus csak a maga szempontjain keresztül érthető meg, a trecentot nem lehet a quattrocento, a quattrocentót pedig a cinquecento formai ideáljaival felmérni s így valamennyi egyenlő rangú, csúcspontjaiban egyformán tökéletes. Hosszan és szeretettel időzik Michelangelo titáni alakjánál, akivel szemben e kivételes bánásmódot nem kell magyarázni. A képek alatt elhelyezett, rövidre fogott, tömör fejtegetések mint egy-egy sugár világítanak rá a legjellegzete-

sebb alkotások értékeire. A klisék ez-úttal kitűnően sikerültek. G—n.

Majthényi György : Aranymálinkó. Regény. (Magyar regények 16. kötet. Az Új Idők kiadása. 1932.) Majthényi egyik szép verse, a *Garamparti este*, így zárul: «S ma is, ma is szívemben él, Míg messzejárok, hontalan: A vak homály, a völgy, az est S örök szépséged, vad Garam!» Ez a garammenti tájak s az azok varázsában eltöltött ifjúság felé szállongó honvágy melegíti át legújabb regényét. A háború előtti magyar felvidék meghitt környezetet rajza teszi vonzóvá könyvének lapjait, s az idézett garamparti versnek Puskinra utaló melankóliája színezi előadását kis regényének, melynek hőse nemhiába idézgeti olyan sűrűn az *Anyégin* lemondó lírájú szakaszait.

Ez a főalak egy gyermekből férfivá serdülő, csekély akaraterejű, zajgó lelkiismeretű, könnyen kigyuló képzelő tanárjelölt, akit egy áhitatos gyermekpajtáság gyökérszálain át zsendülésnek induló első szerelemből kiragad s a maga rabjává tesz egy érett, megpróbáltatásából tépett idegekkel szabadult, értekek látától fűtött s egyúttal anyáskodó ösztönöktől is vezetett asszonynak hódító felsőbbsege. A pajtászerelem, melynek hősnője — az *Aranymálinkónak* becézett, félig gyermek, törekeny kis vendéglőslány — a regénynek címet adott, valójában végiglen csak epizód marad. Ez a szál a cselekmény szöttezésében megszakad, Málka szemünk előtt a regénynek már ötödik ívén elvész s nem is kerül elő, csak valahol a tizenharmadikon. Közül a vezető szólam az asszonyé, ki Majthényi érdeklődését szemelláthatóan legjobban leköti, írói becsvágyát és megdöngjät legerősebben feszíti és foglalkoztatja. Ez az ambíció és felelősségérző írói gond általán komoly becslést érdemlő, rokonszenves vonása a szerzőnek. Re-

gényének kivált azok a mozzanatai, mikben a történet egy-egy fordulóját a lelkek mélyén titokban dolgozó indítékok ingoványai fölött vezeti el — minden céltudatosság mellett is diszkrét fokozással — a jobbára finoman s biztos érzékkel kicövekelte ritardandóig: nemcsak gyakorlatra támaszkodó, hanem művészi sugallatot is követő írói tehetségre vallanak.

Írói tehetségre, de — ami mind-ebből múlhatatlanul kiviláglik — elsősorban novellairói tehetségre. Valóban: ennek a regénynek legkiemelkedőbb értékei egytől-egyig novellista értékek. Amilyen szerkezetbeli aránytalanságok, lazaságok, néha bizonytalanságok akadnak a regény egészében, olyan biztos formáló kézzel nyúl az író a részlethez, ebben természetes könnyedséggel exponál, gazdaságosan rendezkedik el anyagával s a fejezetvégen erős csomóba köti a szálakat. A földolgo mellett még a távolabb eső körülményekből, mellékesebb fordulatokból és figurákból is kezében jó novellai fellépítésű történetek ke-rekednek. Gyuro és Ondrej meg a szép Zuzka véres epizódja — mely pedig a regénynek csak valóban mellékcsapásán s ott is csak fel-felbukkanó részletekben fejlődik ki — önmagában is megkapó, nagyerejű «havasi történet» s a végén, mikor a sebét eltitkoló gyilkos a község hiszékeny, jólelkű népének szemeláttára áldozata halálos ágyánál «részvéltátogatásra» jelentkezik: az előadásnak szerény eszköztelensége ellenére is (vagy éppen annak következtében) szinte a monumentalitásnak erejével nyugózi le az olvasót. A jó novella minden erényét mutatja akárhányszor még egy-egy olyan, valóban *en miniature* kidolgozott rajz is, aminő pl. Hlavay plébános úr tapintatos diplomáciájáé a nekikeseredett Oltó Sándor testi-lelki elzülléssel fenyegető iszákoskodása körül. Regényének ezeket a gazdag változatban felsorakozó mellék-